

LATİFE TEKİN'İN ROMANLARINDA GELENEK

ARIK, Şahmurat
TÜRKİYE/ТУРЦИЯ

ÖZET

Sevgili Arsız Ölüm (1983)'le roman dünyasında ilk sınavını veren Latife Tekin; yazın serüvenini Berçi Kristin Çöp Masalları((1984), Gece Dersleri (1986), Buzdan Kılıçlar (1989), Aşk İşaretleri(1995), Ormanda Ölüm Yokmuş (2001) ve Muinar (2006) ile devam ettirir.

Özellikle Sevgili Arsız Ölüm ve Berçi Kristin Çöp Masalları'nda Türk mitolojisi, halk edebiyatı ürünleri ve kültürünün önemli bir yeri vardır.

Yazar, ağırlıklı olarak ilk iki eserinde modern roman teknikleri ile geleneksel anlatı türlerine ait unsurları bir arada kullanarak, tercih ettiği; ya da kendi çizdiği yolu işaretler. Bu çerçevede romanlarında destan, masal, halk hikâyesi, türkü vs. gibi geleneksel anlatı türlerinden istifade ederek, geleneğe kapı aralar. Bunun en önemli sebebi, Anadolu insanının kendini tanıyıp, algılaması ve dış dünyaya bakışını daha sağlam bir zemine oturtma düşüncesidir. Zira yazara göre klâsik roman; Anadolu insanını ve onun dış dünyayı algılayış biçimini kavrayıp, anlatmaktan çok uzaktır.

Latife Tekin'in bu süreçteki hamlelerini; yerli kaynaklardan beslenerek, çağdaş olma, özgün eserler vücuda getirme, romanda yeni bir tarz geliştirme, Anadolu insanını yine onun dil ve hayat anlayışıyla anlatma çabası olarak görmek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Latife Tekin, mitoloji, destan, roman, gelenek.

ABSTRACT

Tradition in the Novels of Latife Tekin

Latife Tekin, who started her career as a novelist with Sevgili Arsız Ölüm (1983), went on writing with Berçi Kristin Çöp Masalları (1984), Gece Dersleri (1986), Buzdan Kılıçlar (1989), Aşk İşaretleri (1995), Ormanda Ölüm Yokmuş (2001) and Muinar (2006).

Especially in Sevgili Arsız Ölüm and Berçi Kristin Çöp Masalları,

Turkish mythology, works of Turkish Folk Literature and Turkish culture have an important role.

The author draws her own route by using together the modern novel techniques and the elements of traditional narrating types especially in her first two novels. She employs tradition in her novels by making use of traditional narration types such as epics, tales, folk stories and folk songs. The main reason of this is that Anatolian people know and perceive themselves very well and they intend to set a well-established viewpoint concerning the outer world. According to the author, the classical novel is far from understanding and expressing the Anatolian people and their way of perceiving the outer world. It is possible to interpret the activities of Latife Tekin in this process as an effort to become contemporary, produce authentic works, develop a new style in novel and express the people of Anatolia with their own language and lifestyle by utilizing local sources.

Key Words: Latife Tekin, mythology, epic, novel, tradition.

Sevgili Arsız Ölüm'le roman dünyasında ilk sınavını veren Latife Tekin; yazın serüvenini *Berci Kristin Çöp Masalları*, *Gece Dersleri*, *Buzdan Kılıçlar*, *Aşk İşaretleri*, *Ormanda Ölüm Yokmuş* ve *Muinar* ile devam ettirir. Yazarın *Sevgili Arsız Ölüm* ve *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda halk edebiyatı ürünleri ile kültürünün önemli bir yeri vardır. Söz konusu iki eserde destan, masal, türkü, ağıt, mani, tekerlemelere vs. ait unsurlar zengin bir görünüm arz eder. Bu tutum *Gece Dersleri*'nde bilinçli olarak terk edilir. Sonraki eserlerde de geleneğin izi en aza iner. Tekin, *Gece Dersleri*'yle birlikte klasik roman sahasında başarılı eserler vermek ve ilk iki eserde yakaladığı başarının tesadüf olmadığını göstermek kastıyla yeni bir üslûp denemesine girişir. Bu çalışmada yazarın ilk iki romanı odağa alınarak, bunlarda geleneğin tesirleri incelenecektir. Daha sonra da *Gece Dersleri*'yle birlikte, yapı ve muhteva yönüyle önceki ve sonraki romanları mukayese edilerek, geleneğin terk edilişi hususunda aradaki büyük kırılma ortaya konulacaktır.

Latife Tekin, özellikle *Sevgili Arsız Ölüm* (Tekin, 2005) ve *Berci Kristin Çöp Masalları* (Tekin, 1998)'nda sözlü edebiyat anlatılarıyla dil, biçim ve içerik yönünden bağlantılar kurar. Bu tercihindeki amacı bir röportajda şöyle açıklar: “Gerek “*Sevgili Arsız Ölüm*”ü gerekse “*Berci Kristin Çöp Masalları*”nı halkımın dilinden, yaşamından yola çıkarak yazdım. Ama aslında roman yazmak istemiyorum. Çünkü romanın, özellikle de klâsik romanın halkımın kendine bakışına, dünyayı algılayışına denk düşmediğini

düşünüyorum. Romanı bütün bütün inkar etmiyorum. Ama kendi halk edebiyatımızı temel alarak yeni bir biçim geliştirme çabasındayım. “*Sevgili Arsız Ölüm*”de bu yeni arayışın ipuçları var.”(Tekin, 1983; 5). Bu satırlardan da anlaşılacağı üzere yazar, Anadolu insanını, yabancı bir edebî tür yerine, yine Türk insanının ortaya koyduğu edebî ürünlerle anlatmanın mümkün olduğuna inanmaktadır. Bu sebeple ilk iki romanında halk kültürü ve geleneksel anlatı türlerinden büyük oranda istifade etmiştir. Bunlar aşağıda üç bölüm hâlinde irdelenecektir.

Destan ve Mitolojiye Ait Unsurlar

Ad Verme

Sevgili Arsız Ölüm, Oğuz Kağan Destanı’na ait birçok gönderme içerir. İlk dikkat çekenlerden biri, kahramanlara yaptıkları işe göre ad vermedir. Bilindiği gibi Oğuz Kağan, kahramanlık gösteren bazı askerlerine, elde ettikleri başarıya uygun isimler verir. Destanda Uruz Beyin oğlu, kağana birçok hediye verir ve güzel sözlerle onu hoşnut eder. Oğuz Kağan bundan memnun kalır. Ayrıca bu komutanın kendi şehrini iyi saklayıp, düşmandan koruduğunu takdir eder. Bu sebeple ona, “Saklap” adını verir. Yine Oğuz Kağan, ordularıyla İdil Irmağı’nın kıyısına gelir. Irmağı geçmek için çareler arar. Uluğ Beğ adında bir er, ağaç keserek sal yapmayı ve onunla karşı tarafa geçmeyi kağana teklif eder. Kağan bu teklifi beğenir ve sonunda ordu karşı kıyıya geçmeyi başarır. Oğuz Kağan, bu askeri sancak beyi yaparak adını “Kıpçak Beğ” koyar. Bir başka adlandırma Oğuz Kağanın çok sevdiği aygırın kaybolmasıyla ortaya çıkar. Aygırı takip eden bir asker, onu karlı dağlardan bulup getirir. Geldiğinde üzerindeki karlar hâlâ erimemiştir. Oğuz, bu manzarayı gördüğünde güler ve ona “Karluk” adını verir. Destanda “Kalaç” ve “Kanglı” adları da benzer şekillerde ortaya çıkar (Ögel, 2003: 121-124).

Sevgili Arsız Ölüm’de yukarıda verilen örneklere benzer şekilde on beş adlandırma yapılır. Yazar bazı kahramanlar hakkında kullandığı lâkaplar dışında, kimi şahısların hangi adı nasıl aldığı konusunda detaylı bilgi verir. Adlandırmalar; kişilerin yaptığı işe, herhangi bir mekânda yaşanan önemli bir olaya veya bunun sonuçlarına göre yapılır. Bu özellik, romanın en önemli kaynaklarından birinin destan ve mitoloji olduğuna önemle parmak basar. Bunlar, önemine binaen aşağıda ayrıntılı biçimde verilmiştir:

Kırmızı Çadır Hastalığı: Alacüvek’in yakınındaki “döleğe” çingeneler gelir. Köylü, çingenelerin çadırlarına gider ve orada eğlenir. Çingeneler, gitmeden iki gün evvel diğer eğlence çadırlarına ilave olarak kırmızı bir çadır kurarlar ve köyün erkekleri, iki gün boyunca bu çadırın etrafından

ayrılmaz. Bu çadıra giren erkekler, kısa zaman sonra güçten kuvvetten düşer, yüzlerine sarılık çöker ve “boyunları solucan gibi” inceler. “İki güne kalmadan” etraf köylerde Alacüvek’te kırmızı çadırdan mütevellit bir salgın hastalık olduğu konuşulmaya başlanır. Bu hastalığa köylüler, “kırmızı çadır hastalığı” adını verirler (s. 17).

Koreli Ali: Değnekli Ali, Kore Savaşına katılmış ve orada gazi olmuştur. Alacüvek Köyü’nün ismi değiştirilirken Ali, köyün yeni adının “atom” olmasını teklif eder. Huvat, buna çok kızar ve Ali’ye “topal it” diye hakaret eder. Ali buna içerler ve ağlamaya başlar. Kendisinin Kore’de gazi olduğunu Huvat’a hatırlatır. Değnekli Ali’nin ismi o günden sonra “Koreli” olur (s. 28).

İğneci Atiye Hanım: Atiye, köye gelin geldikten sonra her işi öğrenir. Birgün çerçiye şırınga ısmarlar. Köydeki hastalara iğne vurmaya başlar. Ardından “yedi köyde” “İğneci Atiye Hanım” diye anılmaya başlar (s. 29).

Minare Kırığı: Alacüvek Köyü’nün Akçalı adını almasından sonra köye uzun boylu bir öğretmen gelir. Köylüler, “upuzun” boyundan dolayı ona bir ad yakıştırır ve “minare kırığı” derler (s. 41).

Komser Huvat: İşleri sebebiyle karısı, çocukları ve gelini Zekiye’yi köyde bırakarak iki oğluyula şehirde yaşayan Huvat, zaman zaman köye gelmektedir. Zekiye’nin dikkat çeken giyim kuşamı ve kocası Halit’in köyde olmaması sebebiyle köyün bazı erkekleri, Zekiye’yi elde etmeye çalışır. Dedikodular yayılır. Halit’le karısının arası açılır. Bunu duyan Huvat, köye gelir. Köy meydanında bağırıp çağırır, “sövüp sayar” iki delikanlıyı döver, bazılarının kapısına dayanır. Onca yıldan sonra adı “Komser Huvat”’a çıkar (s. 47).

Panter Seyit: Seyit, şehre taşındıktan sonra birçok işe girip çıkar; ama bir türlü dikiş tutturamaz. Daha sonra mahalledeki Çamur Hasan’la karanlık işlere bulaşır. Kabadayılık yapmağa, mahallede haraç toplamağa başlar. Panter Seyit adını alır (s. 99).

Nallı Panter: Seyit, kendi mahallesini haraca bağladıktan sonra başka kabadayılardan bölgesine de göz diker. Kılıç Ahmet adlı kabadayı buna göz yummaz. Seyit’in işini bitirmek ister; ancak Seyit ona tuzak kurar ve onu alt eder. O günden sonra şanı dört bir tarafa yayılır. “Yedi semtin” haracını toplamağa başlar. Giyim kuşamı değişir. Boynunda altından bir nalla dolaşmağa başlar. Bu sebeple kensine “Nallı Panter” denmeğe başlanır (s. 100).

Kapan Seyit: Seyit; Atiye ve Huvat'ın zoruyla kabadayılığı bıraktıktan sonra müteahhitliğe soyunur. Meşru olmayan yollarla birçok ihale almaya, başkalarının “işini bozmaya”, “iş kapmaya” başlar. Bu sebeple piyasada “Kapan Seyit” lakabıyla anılır (s. 113).

Aysun Dayacağı-Aysun İntizarı-Aysun Ağdı: Dirmit, Aysun adlı kızla arkadaş olur. Aysun, serbest fikirli bir kızdır. “Açık saçık” giyinir. Erkeklerle konuşur, oyun oynar, gezip tozar. Dirmit de kısa zamanda ona ayak uydurur. Atiye, Dirmit'in Aysun'la arkadaş olmasını istemez. Fakat kızına söz geçiremez. Bu sebeple onu sürekli döver ve ona beddualar eder. Bu durum uzunca bir müddet devam ettiğinden, Dirmit'in yediği dayaklara ve aldığı beddualara “Aysun dayacağı” ve “Aysun intizarı” adı verilir(s. 117). Dirmit, tüm uyarılara rağmen Aysun'la arkadaşlığını devam ettirir. En sonunda tüm ailesinin tepkisini çeker. Yediği dayaklardan sonra sokağa çıkması yasaklanır. Bu sebeple Dirmit, sürekli ağlar. Onun ağlamalarına “Aysun ağdı” denir (s. 128).

Kenezet Halit: Huvat'ın oğlu Halit, bir ara kuşlara merak salar. Tuzaklarla saka yakalar. Evin içi kısa zamanda kafesle dolar. Halit, kuşlarla yatıp kalkar; onların çokluğuyla övünür. Kahvehaneye çift kenezetli sakasıyla gidip gelmeğe başlar. Adı “Kenezet Halit”e çıkar (s. 148).

Bağırkçı Kız: Dirmit, çocukluğundan itibaren baskı altında büyür. Evde sürekli dayak yer. Kimseye içini açıp, derdini anlatamaz. İçine kapanık, sessiz bir hayat yaşar. Birgün okula giderken yolda büyük bir kalabalıkla karşılaşır. Topluluktakiler bir eli havada bağırılmaktadır. Onların ne dediğini, niye bağırıldığını anlamadan kendisi de bağırılmaya başlar. Dirmit, o günden sonra açılır. Evde hemen her vesileyle bağırır. Annesi, onu susturmaya çalışırsa da başarılı olamaz. O günden sonra Dirmit'in evdeki adı “Bağırkçı Kız” olur (s. 159).

Mühendis Ağa: Halit, karısı Zekiye'yi beğenmez. Hiçbir vasfı olmadığı hâlde kendini ondan üstün görür. Evde kendisinde mühendis ruhu, mühendis boyu posu olduğundan, mühendis olmak için illa da okul okumanın şart olmadığından dem vurmaya başlar. Daha sonra kahvehane ve diğer çevrelerde konuşup tanıştığı insanlara mühendis olduğunu söyler. Saç, sakal tıraşını değiştirir. Elinde cetvel, koltuğunun altında kitapla “tam mühendis olur.” Bu nedenle Halit'e “Mühendis Ağa” lakabı takılır (s. 176).

Baklavaya Basan: Halit, karısı Zekiye'yi gözden çıkardıktan sonra bir kızla gezip tozmağa çalışır. Atiye, oğlunun çevirdiği dolapları öğrenince ona bir tuzak kurar. Zekiye'nin aleyhinde konuştuğundan sonra kızını görüp

çok beğendiğini, onunla tanışıp konuşmak istediğini söyler. Halit'ten gelinliğini eve getirmesini ister. Oğlunu şüphelendirmemek için birçok hazırlık yapar. Baklava açar. Halit, kızla geldiğinde Atiye, oğlunu dışarı çıkarır ve kıza, Halit'in evli olduğunu, genç kızı kandırdığını söyler. Aldatıldığını anlayan kız, ağlayarak evi terk eder. Bu hadise üzerine keyfi yerine gelen Atiye, “yalanın üstüne baklava iyi” gidermiş diyerek oğlunun önüne bir tepsi baklavayı koyar. Halit, öfkesinden tepsiye tekme vurur ve etrafa saçılan baklavaların üzerine basarak evi terk eder. Olay, daha o gecedan dört bir tarafa yayılır. Halit'in adı bundan böyle “Baklavaya Basan” olacaktır (s. 193).

Tekin'in *Berci Kristin Çöp Masalları*(Tekin, 1998)'nda da ad verme konusunda ilk romandaki uygulama devam ettirilir. Bu ikinci eserde, yirmi iki farklı adlandırma yer alır. Yazar, bir gecekondun mahallesinin oluşumunu işlediği romanında, Türk insanının dış dünyayı algılama ve adlandırması konusunda özellikle şahıs ve mekânlara ad verme hususiyetini bir kez daha yansıtır:

Kovma Burnu: Bir kış gecesinde, büyükşehirlerden birinde çöplerin döküldüğü bir tepseye, sekiz gecekondun kurulur. Gecekondun sahipleri, o günden sonra bir taraftan zabıta ekipleri, diğer taraftan da rüzgârla mücadele eder. Rüzgâr, ayakta durmaya çalışan gecekonduların çatısını uçurur. Bir bebek, uçan çatının altında kalarak vefat eder. Çocuğun annesi buhran geçirir. Saçını başını yolar, kendi üzerindeki elbiseleri yırtar. Eteğine taş doldurur ve tepenin burnuna çıkararak rüzgârı taşa tutar. Onu tepeden kovar. O günden sonra bu burna “Kovma Burnu” denir (s. 11).

Savaştepe: Gecekondular, çöplerin döküldüğü tepseyi yurt edinebilmek için zabıta ile büyük mücadele eder. Gecekonduları önce üç defa yıkılır. Daha sonra gecekondular artar. Burada yaşayanlarla zabıta arasında “savaş” yaşanır. Zabıta, mücadeleyi bırakır. Gecekondular, mahallelerine “Savaştepe” ismini verirler (s. 14).

Fabrikadibi, Çöpaltı, Dereağzı: Savaştepe, zabıtanın yıkımı bırakmasından sonra gecekonduların akınına uğrar. Burada kısa zamanda üç mahalle oluşur. Mahallelere buldukları mevkiye göre ad verilir. Bunlar; Fabrikadibi, Çöpaltı ve Dereağzı olur (s. 15).

Kondu Mavisi: Resmi görevliler Savaştepe adını sonradan Çiçektepe'ye çevirir. Mahallenin yakınında ilaç fabrikası vardır. Serum ve ilaç şişelerinin yıkandığı mavi renkli atık sular Çiçektepe'ye akıtılır. Gecekondular, bu suyla banyo yapar, çamaşır ve bulaşıklarını yıkarlar. Mahallelinin

çamaşırları kısa zamanda maviye çalan bir renk alır. Çocukların bedeninde mavi mavi benekler oluşur. Bu renge Çiçektepe’de “Kondu Mavisî” denir (s. 18).

Bez Bağlayan, Taş Kakan: Çiçektepe’de kısa zamanda neredeyse her şey ilaç fabrikasının mavi atık suyuyla yapılmaya başlanır. Diğer işler yanında evlerin harcı, duvarların sıvası da bu suyla karılır. Bu sebeple her evin duvarı onun mavisîyle boyanır. Evler birbirinin aynı olur. İnsanlar kendi evlerini diğerlerinden ayırmak için gecekondusuna ayrı bir işaret koyar. Kimi duvarlarına renkli taşlar kakar, kimi bahçesine ağaç diker, kimi de gecekondusunun önüne direk dikip buna bez bağlar. İnsanlar, birbirlerinin ismini hatıra getiremediklerinde onları, “Bez Bağlayan”, “Taş Kakan” diye işaretleriyle anarlar (s. 18).

Rüzgârlık: Çiçektepe’de rüzgâr çok şiddetli eser. Soğuk rüzgârdan insanların başı ağrır. Kadınlar rüzgâra karşı kendilerini korumaya çalışır. Kadınlar ağrıyan başlarına yazmalarının üstünden kalın bir bez dolar ve bu çatkılara “Rüzgârlık” adı verirler (s. 21).

Rüzgâr Kaypıncağı, Rüzgâra Karşı Yürüme Oyunu: Çiçektepeliler, zamanla rüzgârla yaşamağa alışır. Şiddetli rüzgâr, bir müddet sonra eğlence vasıtası olur. Çocuklar, altlarına teneke alıp kollarını kanat gibi iki yana açarak tepeden aşağı kaymağa başladılar ve bu oyuna “Rüzgâr Kaypıncağı” adını verirler. Erkekler, minibüs yoluna bağlanan çöp yolunda “Rüzgâra Karşı Yürüme Oyunu” oynamaya başlar (s. 22).

Rüzgâr Hastalığı: Çiçektepeliler erkekler, rüzgâra karşı yürüme oyunu sebebiyle hastalanırlar. Belleri bükülür, boyunları eğilir. Bir yere dayanmadan yürüyemezler. Buna “Rüzgâr Hastalığı” denir (s. 23).

Yaş Kurutan Gelin: Güllü Baba, Çiçektepe’de yaşça en büyük kişidir. Mahalleli başı sıkıştığında ondan yardım diler. Güllü Baba, kendinden yardım isteyenler için gözyaşı döker ve dertlilere derman olur. Yeni doğum yapan Şengül’ün göğsü şişer, bebeğine süt emziremez. Güllü Baba, onun için “iki damla” gözyaşı döker. Bu hadiseden sonra Güllü Baba, bir daha ağlayamaz. Gözyaşı dökemez. Bu sebeple Şengül’e “Yaş Kurutan Gelin” ismi verilir (s. 31).

Çadır Tutan: Çiçektepe’nin etrafında zamanla birçok fabrika kurulur. Mahalleli buralarda çalışmaya başlar. Sendikaların öncülüğünde grev yapılır. Grev çadırından ayrılmayan “inatçı grevcilere” diğer işçiler, “Çadır Tutan” diye ad takarlar (s. 36).

Tırnaksız: İlaç fabrikasında çalışan işçiler, herhangi bir sendikaya bağlı değildir. Bu sebeple buradaki işçiler, “karısına döl tutturamayan erkeğe” benzetilir. Onlara “Tırnaksız” denir (s. 37).

Donlu Yol: Fidan, Çiçektepe’de oturmaktadır. Mahallede su olmadığı için dereden su almaya gider. Tuğla fabrikasında çalışan işçiler ona “laf atar”. Fidan onlara karşılık verir, küfürlü sözler söyler. Çiçektepelilerle işçiler arasında kavga başlar. Fidan, birkaç işçiyi “yere çalar”. Bir işçi Fidan’ı yere yatırır, eteğini açar, “çiçekli donuna” bakar. Fidan, “donunu çıkarıp işçinin başına geçirir”. “Fidan’ın donu günlerce tuğla işçilerinin elinde” gezer. İşçiler çiçekli donu bir direğe bağlayarak fabrikanın önünden geçen yolun kenarına dikerler. Bu yola bundan sonra “Donlu Yol” denir (s. 45).

Şükürsüz: Naylon Mustafa, büyük bir hırsıyla sürekli çıkar hesapları yapan ve asla şükretmeyen bir insandır. Çiçektepe’nin kurulduğu günlerde, insanlar ona “Şükürsüz” ismini vermiştir (s. 48).

Bekçilerin Veliman: Kel Ali, sakalığı bıraktıktan sonra çöp bayırılarının alt tarafındaki bir domuz çiftliğinde bekçiliğe başlar. Geceleri eve gelmez. Karısı Veliman, civardaki diğer bekçilerle beraber olmağa başlar. Mahalledeki kadınlar, Veliman’ın fabrika bekçileriyle olan gayrimeşru ilişkileri sebebiyle ona “Bekçilerin Veliman” ismini takarlar (s. 62).

Dayakçı: Fabrikalarda sendikalaşma faaliyetleri ve grevler sebebiyle fabrikatörler, işçileri yıldırmaya çalışır. İri yarı adamlar tutarak, onlara işçileri dövdürtür, bu kişiler vasıtasıyla grevcileri dağıtma yoluna giderler. İşçiler, iriyarı bu adamlara “Dayakçı” adını verirler (s. 66).

Şiirli Hoca: Çiçektepe’ye bir öğretmen atanır. Çocukları ve şiiri çok seven öğretmen, hemen her yer vesileyle şiir yazar, şiirler okur. Bu sebeple mahalleli ona, “Şiirli Hoca” der (s. 79).

Fındık Dayacağı: Şini Erol, Çiçektepeliler gençleri futbol oynamağa teşvik eder. Çiçektepespor’u kurar. Gençlere diri ve dayanıklı olmaları için fındık yemelerini tavsiye eder. Futbolcular, fındık alıp yiyebilmek için annelerinden para koparmaya çalışır. İstedikleri olmayınca da annelerini döverler. Çiçektepeliler, yedikleri sopaya “Fındık Dayacağı” ismini takarlar (s. 117).

Yarım Saatlik: Emel, Çiçektepe’ye yerleşmiş, para karşılığında erkeklerle ilişkiye giren biridir. Mahalleye geldikten kısa zaman sonra her yerde ondan bahsedilmeye başlanır. Emel, “yanına giden erkeklere hiçbir

erkek üstümden yarım saatten erken kalkamaz” diye övünür. Bu sebeple mahallenin erkekleri arasında “Yarım Saatlik” diye anılmaya başlanır (s. 123).

Sevgili Arsız Ölüm ve Berci Kristin Çöp Masalları’nda Oğuz Kağan Destanı’nın bariz tesirini gösteren yukarıdaki adlandırmalar, yazarın üçüncü romanı *Gece Dersleri*’nde sadece bir yerde kullanılır. O da yedi kardeş hikâyesinin nakli vesilesiyledir:

Kahveci: Ninesinin anlattığı yedi kardeş hikâyesinde kardeşler birbirinden ayrılarak yedi köy kurar. Bunların en küçüğü kahve içmeyi çok sever. Bu sebeple kurduğu köyün adı, “kahveci” olur (s. 103).

Lâkaplar

Türk destanlarından özellikle Oğuz Kağan Destanı’nda dikkat çeken şahıslara ad verme, *Sevgili Arsız Ölüm ve Berci Kristin Çöp Masalları*’nda ağırlıklı olarak kullanılır. Latife Tekin, roman kahramanlarına destanlardaki gibi, şahısların yaptığı işe göre, onlara isim verir. Özellikle ilk iki eserinde hangi ismin nasıl verildiği konusunda ayrıntılı bilgi verir. Bundan ayrı olarak -kişilere ad verme konusu başlığı altında da değerlendirilebilecek olan- ad verme konusunda hiçbir detaya inmeden bazı kahramanlarına lâkap takar. Lâkaplar, şahısların fizikî özellikleri, yaptıkları iş vs. durumlarına göre verilir. Yazarın ilk romanında kahramanların büyük çoğunluğu bir lâkap taşır: Cinci Memet, Durdu Onbaşı (s. 13), Keşli Rıfat (s. 15), Kör Fadime (s. 16), Osman Çavuş (s. 17), Çolak Dudu, Sümüklü Möhübe, Çerçi Osman (s. 18), Güdük Ali (s. 19), Gigili Topal Aygaz (s. 20), Ağıtçı Kör Fadime, Nuğber Dudu (s. 26), Değnekli Ali (s. 28), Rızgo Ağa (s. 31), Ayneli Memet (s. 38), Behzat Çavuş (s. 41), Şih Hacı Musa (s. 44), Cingitaş Bekir (s. 45), Hacı Talip (s. 50), Keçi Kız (s. 59), Terzi Püzant (s. 85), Kör Yusuf, Çamur Hasan (s. 98), Kılıç Ahmet (s. 100), Aşır Memet, Yazı Ayşeğil, Vıcırdağlar, Ebeler, Sose Kadın (s. 104), Akçalılı Kel Bahı (s. 119), Hacı Ana (s. 178).

Sevgili Arsız Ölüm’de otuz civarında lâkap kullanan Tekin, ikinci romanında da benzer bir tasarrufta bulunur. Romanda lakabıyla anılan kahramanlar şunlardır: Güllü Baba (s. 12), Su Baba (s. 16), Kara Hasan (s. 37), Kibriye Ana (s. 44), Çöp Bakkal (s. 46), Naylon Mustafa (s. 48), Çöp Ağası (s. 49), Ciğerci (s. 52), Kürt Cemal (s. 57), Küp (s. 57), Ejder (s. 57), Çöp Muhtar (s. 58), Kel Ali (s. 60), Gülbey Usta (s. 64), Taci Baba (s. 72), Kır Hamit (s. 72), Dursune Nine (s. 73), Reis İstafanos (s. 87), Çamlı Bayram (s. 90), Simitçi Mikail (s. 90), Çeri Mahmut (s. 93), Deli Dursun

(s. 93), Lado (s. 99), Zabıta Memet (s. 106), Bolşevik Memet (s. 109), Deli Gönül (s. 111), Amem Şemsi (s. 112), Trintaz Fidan (s. 113), Hacı Hasan (s. 114), Şini Erol (s. 117) ve Katır Emel (s. 123).

Sayılar

Üç: Türk destanları ve Anadolu masallarında özellikle bazı sayıların tekrar edilip vurgulandığı dikkat çekmektedir. Bu konuda üç, yedi ve kırk, en çok tekrarlanan sayılardandır. Türklerde üç, yedi ve on iki sayıları, İslamiyet öncesi ve sonrasında kutlu sayılar olarak kabul edilir. Destanlarda yedi rakamının ondalık katları da çok defa kullanılır (Ögel, 2002: 563). Bu sayılardan ilki, üç'tür. Tasavvufta ruh üç derecede sınıflandırılır. Bektaşilere göre tevhitte erişilmesi gereken üç mertebe vardır. Yedi rakamı, gök ve yerin yedi kat olması, Hac'ta Kâbe'nin yedi kez tavaf edilmesi, Safa ile Merve arasında yedi defa gidilip gelinmesi, Şeytanın yedişer taşla üç kez taşlanması, nefsin yedi tabaka olması, vs. yönüyle Türk-İslâm kültüründe önemli anlamlar içerir. Kırk sayısı da aynı şekilde Türk-İslâm kültüründe sembolik anlamlar içerir. İslâm peygamberinin ilk vahyi kırk yaşında alması, Hz. Âdem'in çamurunun kırk günde yoğrulduğuna inanılması, Hz. İsa'nın dünyaya ikinci gelişinde arzda kırk yıl kalacak olması, diriliş esnasında göklerin kırk yıl dumanla kaplı olacağı ve dirilişin kırk yıl süreceği inancı, Hz. Muhammed isminin ilk harfi "mim" in sayısal değer olarak kırk olması vs. kırk sayısının tercihinde etkili olur (Çoruhlu, 2006: 204-209).

Sevgili Arsız Ölüm'de metinlerarasılık yönüyle önemli payı bulunan Oğuz Kağan Destanı'nda söz konusu sayılar, yer yer vurgulanır. Oğuz Kağan, doğumundan kırk gün sonra yürümeye başlar. Önce göğün kızı sonra da yerin kızı ile evlenir. Her ikisinden de üçer oğlu olur. Oğuz, halkına verdiği büyük ziyafette kırk masa kurdurtur. Muz-Dağını ordularıyla kırk günde aşar, vs. Örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Tekin, ilk romanında özellikle üç sayısı üzerinde çok durur. Birçok vesileyle bu rakamı yineler. Üç'e göre daha az; ama yine sıklıkla tekrar edilen diğer iki sayı ise, yedi ve kırk'tır.

Eserde üç sayısı, değişik vesilelerle elliye yakın yerde kullanılır. Bunlardan kimi kullanımlar şöyledir: Atiye, "kocasının saçından üç tel" alıp okutur (s. 12). "Üç ihtiyar, ellerinde üç kara torbayla" köyün içinde dolaşır. Köylüler "üç vakte kadar mis kokulu mor çiçek açmasını boşuna" beklediler (s. 19). "Doğan kız çocuklarını göbekleri düşer düşmez, üç tas suyla yıkadılar" (s. 30). Atiye, yazdırdıklarını "üç kez sesli sesli okuttu.

Ölmeden az önce, ağzına üç damla zemzem suyu damlatılmasını” istedi (s. 74). “Halit’in yastığının altına en son ölen Akçalının mezarından alınma üç avuç toprak serpildi” (s. 45).

Üç sayısının destan ve masallarda olduğu gibi sıkça dile getirilmesi, *Berci Kristin Çöp Masalları*’nda da görülür. Otuz farklı yerde bu rakam özellikle vurgulanır. “Üç erkek, şilteye sarılı bebeği yanlarına alıp uzak bir mezarlığa vardılar” (s. 11), “Duvağı alıp üç gün koynunda saklayanın başına talih kuşu konacağını”, “duvak bulunmaz bebeğin döşüne konmazsa bebeğin üç gün içinde öleceğini söyledi” (s. 19), Güllü Babanın elindeki “Baston kimin sırtına üç kez değerse başına tavus kuşu gibi kısmet konacağına inanıldı” (s. 27), “Ciğerci’nin kondusunda üç gece diz çöken insanların gayretiyle” (s. 52), vs. bunlardan birkaçıdır. Üç sayısı, sonraki romanlarda görülürse de bütün ağırlığını yitirir. *Gece Dersleri*’nde beş, *Buzdan Kılıçlar*’da da on kez kullanılır.

Yedi: Yedi rakamı, romanda yirmi farklı yerde vurgulanır. Bunlardan bazıları eserde şöyle geçer: Atiye her akşam “kapısının önüne inen yedi köyün erkeğine arapaşı” döker (s. 14). “Cinlerin yerin yedi kat altındaki evlerinden” (s. 50). “Denizin yedi dalgasından su aldı”, “Ayın yedi günü kendini camiye kapattı” (s. 71). “Atiye o gece meleklerin kanadına binip göğün yedi katını dolaştı” (s. 75).

Berci Kristin Çöp Masalları’nda yedi sayısı üzerinde üç yerde durulur: “Destan boyunca Ciğerci ailesi kavga yüzünden yedi kez ayrılıp birleşti”(s. 51), “Lado, yedi gün kahvelere çıkmadı” (s. 101), “Dedesinin ardından evlerindeki av köpeğinin bile savaşa gittiğini, yedi yıl ortalıkta görünmeyen köpeğin dedesiyle birlikte savaştan geri dönüp geldiğini açıkladı” (s. 118).

Berci Kristin Çöp Masalları’nda düşüşe geçen yedi sayısı, *Gece Dersleri*’nde yeniden artar. Romanda tekrarlarla birlikte dokuz yerde tekrarlanır: “Yedi yıl” (s. 46), “yedi ruhtan biri” (s. 98), “yedi gecekondu mahallesi”, “yedi minibüs” (s. 102), “yedi köy kuran yedi kardeş” (s. 103), vs.

Buzdan Kılıçlar’da söz konusu kullanım iyice durağanlaşır. Romanda üç farklı yerde kullanılır: “yedi aydır uzaydaki kara deliklerle uğraşıyordu” (s. 9), “yerin yedi kat dibinden daha gizil” (s. 81), “yedi gün süreyle bilfiil çalışıp boy boy yedi tane kasa yaptı” (s. 111).

Kırk: Kırk sayısı da *Sevgili Arsız Ölüm*’de yirmi civarında tekrar edilmiştir. Bunların birkaçı şöyle sıralanabilir: Atiye, kocası Huvat’ı

“kırk gün yanına yanaştırmadı” (s. 19). Huvat, köyün erkeğine kadınına “anasının mezarının üstüne kırk gün nur oturduğuna dair” yemin ettirdi (s. 27). “Kırmızı bir ipi, nikâh kıyılırken kırk yerinden düğümleyip karanlık bir yere” atarlar (s. 44). Atiye, oğlu için “kırk karabiberi okuyup üfledi” (s. 72).

Sevgili Arsız Ölüm'de on bir (s. 35, 38), on üç (s. 88) ve on yedi (s. 41) sayıları da ayrıca vurgulanmıştır.

Berci Kristin Çöp Masalları'nda kırk sayısı üç yerde geçer. Güllü Baba, çöp tepelerinin üzerinde açacak “kırk ayrı renkteki çiçekten” haber verir (s. 33), grev yapılan fabrikadaki makine “kırk kondu dolusu toz” alacak büyüklüktedir (s. 39), vs.

Gece Dersleri'ndeki kırk sayısı tekrara dayanır. Eserde masallara benzer beş yineleme vardır: “kırk kadın” (s. 7), “kırk yaşında bir kaçak” (s. 23), “kırk kadının sureti” (s. 72), “kırk kadının karanfil kokulu kolları” (s. 113), “kırk kadının kolları arasında baygınlık” (s. 151). Söz konusu vurgu, *Buzdan Kılıçlar*'da sadece bir yerde (s. 43) görülür.

Vücut Özellikleri

Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz'un doğumu ve ilk yılları anlatılırken vücudundaki kıllardan söz edilir. Vücudunun her yeri, cesaret ve kahramanlığa delâlet eden tüy ve kıllarla kaplıdır (Ögel, 2003; 115). Ünlü Türk kahramanı Manas da vücudu tüylerle kaplı olarak doğar (Ögel, 2003; 507). Latife Tekin, Oğuz ve Manas'ın bu özelliğini *Sevgili Arsız Ölüm*'de bir kız çocuğuna verir. Halit ile Zekiye'nin Atiye ismini verdikleri bir çocukları olur. Atiye; Oğuz veya Manas gibi gürbüz değildir. Ancak onlar gibi “tüylü”dür: “Atiye bebek ufaldıkça ufaldı. Sırtı, ellerinin üstü, kolları, bacakları, göğsü tüylendi. Tüyden görünmez oldu. Zekiye korkusundan bebeğini kucağına alamadı.” (s. 78).

Vaktinden Önce Konuşma

Kuzey Türk destanlarından Ak-Köpük destanında mitolojik unsurlar oldukça fazladır. Ak-Köpük'ün doğumu, bu konuda en önemli ögedir. Ak-Köpük, doğma zamanı geldiğinde “doğmak istiyorum” diyerek, annesinin karnında konuşmaya başlar ve annesine normal yolla doğmak istemediğini söyler. Ak-Köpük, annesinin karnını yırtarak dünyaya gelmeyi ister. Annesi buna razı olmaz. Oğlunu ikna eder ve Ak-Köpük “Tanrının yarattığı yoldan çıkıp, doğar.” (Ögel, 2002: 4). Oğuz Kağan ise, doğduktan hemen sonra konuşmaya, kırk gün içinde de koşup oynamaya

başlar (Çobanoğlu, 2003: 124). Latife Tekin, Türk mitolojisinden aldığı bu unsuru, ilk romanında canlandırmaya çalışır. Atiye, Dirmit'e gebeyken karnından iki defa ses geldiğini duyar ve korkarak bayılır: Dirmit, “anasının karnındayken iki kez üst üste, hem de Atiye'nin anasının sesiyle “Ana! Ana!” diye çağırıyordu. Atiye, o sırada ambar odasında un eliyordu, karnında ses çıktığını duyunca, “Geberesin e mi!” diyebilirdi. Dişleri kilitlendiği gibi eleğin içine kapaklandı” (s. 13).

Uğursuz Eşekler

Eşekler, insana yakın ve faydalı bir hayvan olmasına rağmen, Türk destanlarında at gibi olumlu bir motif olarak kullanılmaz. Manas destanında, eşekler üzerine alaycı ve küçümseyici ifadeler yer alır. Eşekler, onların sahipleri ve bunlarla ilgili konular hoş karşılanmaz. Eşekler uğursuz hayvanlar olarak görülür (Ögel, 2002: 541). Aynı duruma *Sevgili Arsız Ölüm*'de de rastlanır. Romanda eşekler, uğursuz sayılır.

Zekiye ile Halit'in nişanından sonra Sarıkız, Akçalı'ya gelir. Köyün kadınları, Buğlek İni'ni mesken tutan bu peri kızını taşlaya taşlaya köyden çıkarırlar. Bu olay üzerine köye kuyruğu ve kulağı kesik iki eşek gelir. Ardından da “ayağı yaralı, çulsuz ve uyuz” olan yüzlerce eşek köyü istilâ eder. Köylüler, bunu Sarıkız'dan bilirler. Sarıkız, köylülere kızmış ve intikam için eşekleri köyün üzerine salmıştır. Bu sebeple korkudan eşeklere yanaşp onları köyden kovamazlar. İhtiyarlar ise, mezarlığın yamacını yurt tutan eşeklere bakarak, bunun bir işaret olduğunu, eşekleri, köyün adının değiştirilmesine kızan “yatır”ın gönderdiğini söylerler. Civar köylerde taşlanan yaşlı, sakat ve başıboş eşekler ise, Akçalı'da neden taşlanmadıklarını bir türlü kestiremezler ve fırsatı ganimet bilerek Akçalı'yı yurt edinirler (s. 36-37).

Şaman-Ulu Kişi (Güllü Baba)

Berci Kristin Çöp Masalları'nda anlatıcı, *Sevgili Arsız Ölüm*'de de görüldüğü üzere doğaüstü olanı yargılayıcı bir tavır sergilemez. Bunda üç önemli etken vardır. Birincisi, romanda konu edilen insan grubu, köyden yeni göç etmiş bir topluluk olduğu için sözlü kültürün, geleneksel yaşam tarzının güçlü tesiri altındadır. Bu sebeple bunların hayatında gerçek ve efsane iç içe girer.

Doğaüstünün romanda yargılanmamasının ikinci sebebi, eserin sözlü edebiyat ürünlerini birbirine kaynaştıran bir kurgulamaya sahip olmasıdır. Destan, hikâye, masal, efsane ve memoratların anlatım özelliklerinin kullanılması, tabii olarak, doğaüstü olayların ve kişilerin gerçekdışılık

kaygısı yaratmayacak bir şekilde anlatıda yer almasını sağlar. Yazar sözlü edebiyat türlerini dönüştürerek, modern tekniklerle bir arada kullanır.

Üçüncü sebep, yazarın ilk romanında yaptığı gibi ikinci eserine de şamanizmi dahil etmesidir (Turgut, 2003: 64-65). Yazar, romanda Güllü Baba'ya şaman nitelikleri yükleyerek, güçlü bir karakter ortaya koyar. Hastalara dua ederek onları iyileştiren, insanlara hemen her konuda yol gösteren Güllü Baba, bu yönüyle Oğuz Beylerine yol gösteren Dede Korkut gibidir. Gelecektek haber veren kehanetleri ise, Oğuz Kağana yurdunun istikbalini bildiren Uluğ Türük'ü andırır. Güllü Baba'nın içinde yaşadığı toplumda, Dede Korkut benzeri etkinliğini gösteren birkaç örnek vermek yerinde olacaktır.

Güllü Baba, Çiçektepe'nin “en yaşlısı”dır. Gecekonduların yıkıldığı gün Sırma, âdeta aklını kaybeder. Elbisesini yırtar, saçlarını yolar, kısaca kendine zarar vermeğe başlar. Mahalleli, Sırmanın ellerini bağlayarak Güllü Baba'ya getirir. Güllü Baba, yüzünü küçük kıza sürer. Bastonuna dayanarak, onun üzerine okuyup üfler. İçi dolar, görmeyen gözlerinden yaşlar akıtır. Sırma, bu gözyaşlarına baka baka rahatlar, titremeleri durur. Güllü Baba, nefesini kızın yüzünde gezdirir ve bağlı ellerini çözer. Sırma, usulca yerinden kalkar ve normal hayatına devam eder(s. 12). Yine romanda Şengül adlı kahraman da göğüslerindeki ağrı ve sütünün gelmesi için Güllü Baba'ya koşmuş ondan yardım istemiştir (s. 30).

Çiçektepe'ye kurulan gecekondu, zabıta tarafından yıkılır. Ancak, gecekonducular yılmaz ve evlerini yeniden inşa ederler. Ne var ki, gecekonducular yeniden yıkılır. Tekrar eden bu kovalamaca gecekonducuları bıktırır. Güllü Baba'nın etrafına toplanır ve ona akıl danışır. Güllü Baba, kederle elini alınca götürür, kendini dinler. Bastonunu yanağına dayayıp birşeyler mırıldanır. Sonra da zabıta, gecekonducuları unuttuncaya kadar inşaatta yatık kalkmalarını onlara öğütler (s. 13).

Çiçektepe'de çikolata fabrikalarından birinin duvarına “Nato Caddesi” yazılı levha asıldığında da Güllü Baba'nın içinde yaşadığı toplum için neyi ifade ettiğini anlıyoruz. Mahalleli; bu levhanın neden asıldığını, nereye cadde denilip denilemeyeceğini, Nato kelimesinin ne anlama geldiğini tartışır. Sonunda işin içinden çıkamaz ve “toplucu kalkıp Güllü Baba'nın yanına varırlar” (s. 25). Ondan yardım isterler.

Güllü Baba, mahallelinin neredeyse her derdine derman olurken bir ara hastalanır ve yatağa düşer. Ziyaretçilere gelecektek haberler verir. O günden sonra Çiçektepeliler, Çiçektepe'nin geleceği, grevlerin neticesi ve

fabrikaların istikbali konusunda kehanetlerde bulunur(s. 32). Söyledikleri bir bir çıkar; evi dolup taşmaya başlar.

Hız. Azrail'le Konuşma

Dede Korkut Hikayelerinde Deli Dumrul ile Azrail arasındaki konuşma (Gökyay, 2006: 133-143), mitolojide de yer alır(Ögel, 2002; 73). Bu motif, benzer biçimde *Sevgili Arsız Ölümde*'de görülür. Huvat'ın eşi Atiye kanser hastalığına yakalanır. Hastalık günden güne ilerler. Birgün Azrail, Atiye'nin yanına gelir ve kalbini dinler, nabzını yoklar. "Atiye'yi karşısına alıp uzun uzun" konuşur (s. 74). Atiye, Azrail gider gitmez çocukları, kocası ve gelinini başına toplar ve onlara bir iki gün içinde öleceğini söyler. Ancak ölmez.

Atiye çok hasta olduğu ve kocasıyla tartıştığı başka birgün Azrail'i çağırır. Azrail hemen gelir. "Atiye'nin göğsüne" çöker. Atiye, "Al canımı ya Azrail!" diye bağıır. Gözlerini kapatır, ağzını açıp derin derin nefes alır. Üst üste birşeyler mırıldanır. "Al canımı!" diye tekrar bağıır. Sonra gözlerini aralar ve "Ruhumu teslim edemiyorum" der (s. 123).

Atiye, iğne ve ilaçlarla kendini biraz toparladıktan sonra "tüm ağırlığıyla göğsüne çöken Azrail'le kavgaya" tutuşur. Sonrası, romanda şöyle geçer: "Azrail'e, dünyada gün yüzü görmediğini, Tanrının kendisine hiç kimsenin kocasına benzemez bir koca verdiğini, ömrünün yarısını onu beklemekle çürüttüğünü, dağ başlarında kardeşlerinden uzak, garip kaldığını söyleyip ağzına ne geliyorsa saydı sayıştırdı. Azrail, ölüm döşeğinde kendisiyle çekişen Atiye'ye, Tanrı'ya sitem etmemesi, günaha girmemesi için öğüt verdi." Atiye, Azrail'i dinledikten sonra ona çıkışmayı bırakır, yalvarmağa başlar. Her işinin yarım kaldığını, kızı Nuğber'i evlendirmeden, kardeşlerinden bir haber almadan canına kıymamasını ondan ister. Azrail, Atiye'Nin göğsünden kalkar, onun solgun yüzüne uzun uzun bakar ve geçmişteki güzel davranışlarını göz önüne alarak Atiye'nin isteğini geri çevirmez. "Ona yarım kalan işlerini bitirecek kadar ömür" bağışlar (s. 143-144).

Atiye, Azrail'i son kez gördüğünde yine hastadır. Azrail, bir gece gelir ve onu uykudan uyandırarak yatağa oturtur. Yüreğini, ciğerini dinler ve Atiye'ye vaktin geldiğini söyler. Çocuklarını uyandıracak, onlarla sarılıp koklaşacak kadar Atiye'ye zaman verir. Atiye, Azrail'in eline sarılır, kocasıyla helalleşecek, oğlu Seyit'in askerden gelecek ve kızı Nuğber'e haber edecek kadar ondan zaman ister. Ancak "Azrail'in yüreği taş kesilir" Atiye'nin başına gelip gitmekten yorulduğunu söyler. Tüm ağırlığıyla

Atiye'nin göğsüne çöker. Atiye, kendisine zaman vermediği için Tanrı'ya isyan eder. Azrail, eliyle Atiye'nin ağzını kapatır ve Tanrı'ya isyan etmemesi için onu uyarır. Atiye, Azrail'in elini öfkeyle ağzından çeker ve çırpınarak onun elinde kurtulup yatağın içine dikilir. Azrail'e verip verir. Bütün bunlar, Tanrı'nın gücüne gider ve Azrail'e geri çekilmesini, ceza olarak Atiye'yi ağrı ve acılarıyla başbaşa bırakmasını emreder (s. 182).

Hızır

Türk destan ve masallarında Hızır Aleyhisselam, önemli bir motif olarak işlenir. İslâmiyet öncesi dönemlerde Türklerde “gök sakallı, ak sakallı kocalar”a olan inanç, İslâm sonrasında Hızır inancına dönüşerek devam eder. Hızır; Dede Korkut'ta rastlandığı gibi, bazen Manas veya Sayın Batur gibi önemli şahsiyetlerin doğumunda bir yardımcı olarak boy gösterir (Ögel, 2002: 6, 10). Bazen de kendine yakın olanları koruyup kollar, kahramanlara yoldaşlık edip kılavuz olur. Zorda kalanlara yardım eder. Kimi zaman da gökten iner, yeni doğan çocuklara ad verir (Ögel, 2002: 89-97). Yapacağı işi gördükten sonra da gözden kaybolur.

Tekin, *Sevgili Arsız Ölüm*'de Hızır Aleyhisselam'la ilgili bütün bu inançlara yer verir. Nuğber'in doğumunda gökten ışık olarak iner ve Atiye'ye yardım eder. Genellikle nur yüzlü, ak sakallı bir ihtiyar olarak Atiye'ye görünür. Sonra da birden kaybolur. Destan ve masallardaki bu önemli motif, incelenen bu eserde de ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır.

Atiye, Huvat'la evlenip köye yerleştikten sonra Nuğber'e gebe kalır. Köylü kadınların tavrı ve hamileliğin tesiriyle eski gücünü kaybeder. Arada bir bayılır. Kadınlar, bu bayımları genç kadının gebeliğini göz önüne almadan cinlenmesine yorar. Köyde bazı olumsuzluklar Atiye'den bilinmeğe başlanır. Uğursuzluğun önünün alınması için Atiye ahıra kapatılır. Atiye ahıra kapatıldığı gece bir rüya görür. Zamanla bu rüyayı, uyanırken de görmeye başlar. Bu rüya, konuşarak üzerine gelen beyaz bir keçiyi görmesine kadar devam eder. Keçi, ağzında anlaşılma bazı kelimeleri geveleyerek Atiye'nin üzerine gelir. Atiye bundan çok korkar. Tam bu sırada yukarıdan bir top ışık düşer ve keçi kaybolur. O günden sonra Hızır Aleyhisselam genç kadını hiç yalnız bırakmaz. “Kimi zaman, beyaz sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar, kimi zaman bir top ışık, kimi zaman da bir ses” olarak Atiye'nin yardımına koşar. Atiye'nin ahıra kapatılmasının üzerinden dokuz ay geçer. Doğum vakti geldiğinde “lamba şişesi büyüklüğünde” bir kız çocuğu dünyaya gelir. Hızır Aleyhisselam, Atiye'nin imdadına bu kez Akkadın'ı gönderir. Akkadın, elinde bir kâse süt ve fenerle ahırdan içeri girer. Bebeği hemen samanların üzerinden alır, göbeğini keser, tuzlar,

yanaklarına iki parmak kan çalar ve talihinin açık olması için dua ederek gözden kaybolur. Akkadın, bu olaydan sonra bir daha görülmez (s. 9).

Atiye, şehre göçtüktan sonra falcılık yapmaya başlar. Kocası Huvat, günaha girdiğini söyleyerek karısının falcılık yapmasına karşı çıkar. Atiye rüyalar görmeğe, başkaları için rüyaya yatmağa başlar. Hatta “kırklara yedilere karışacağını söylemeğe başlar.” Bir sabah gün doğmadan kapı çalınır. “Sakalı belinde nur yüzlü bir ihtiyar”, Atiye’den ekmek ister. Atiye, ihtiyarı içeri alır ve ona kahvaltı hazırlar. Kahvaltıdan sonra yaşlı adam, Atiye’nin elini öper. Atiye, nur yüzlü adamın başparmağında kemik olmadığını görür ve bu kişinin Hz. Hızır olduğunu anlar. Hemen önünde diz çöker. Hızır Aleyhisselam, Atiye’nin sırtını sıvazlar ve bir dilek dilemesine fırsat vermeden gözden kaybolur. Atiye önce okuyup üfler sonra da olanları kocasına anlatır. Huvat, karısına Hızır’ı gördüğünü kimseye söylememesini yoksa onun bir daha kendisine görünmeyeceğini söyler (s. 87-88).

Aradan on üç gün geçer. Bir sabah Atiye’nin kapısı yine çalar. Hızır Alyhisselam, Atiye’den ekmek, peynir ve zeytin ister. Bunları yedikten sonra sırtındaki eski ceketini ev sahibine gösterir. Kendisine yeni bir ceket verip veremeyeceğini sorar. Atiye, kocasının ceketini Hızır Aleyhisselam’a verir. Hızır, Atiye’nin iki elinden öper. Atiye de onun elini öper. Hızır gözden kaybolur. Atiye, Hz. Hızır’ı gördüğünü kimseye anlatmaz; ama onu bir daha göremez (s. 88).

Sevgili Arsız Ölüm’de gerçek bir kahraman gibi yer alan Hızır Aleyhisselam, *Gece Dersleri*’nde bir “masal kahramanı” gibi takdim edilir. “Yüreği daralan”ların imdadına yetişen Hızır Aleyhisselam, işçi sınıfının yardımına koşacak ve onları ayaklar altından kurtaracaktır: “Mukoşka, şimdi ne bekliyorum biliyor musun? Sakalı ışık yivli yepyeni bir masal dedesi. Halkımızın yüreği daralınca ansızın bir çeşme başında belirenleri var ya... Epeydir onlardan birini arıyor gözlerim. Bastonunu toprağa vurup kanlı bir savaşın öncülüğünden kurtarsın sınıfımızı... Gelip şu yükü kaldırsın omuzlarımızdan...” (s. 149).

Ağaçlara Bez Bağlama

Ağaçlara bez bağlama geleneği en eski Türk inanışlarına kadar gitmektedir. Başkurt Türklerinde, her kabilenin ormanda kutlu bir ağacı vardır. Bu kutlu ağaçların üzerine kabilenin “tözü” sayılan bir kuş tüner. Abdülkadir İnan, Türklerde “ağaçlara bağlanan paçavra, kıl, tüy gibi” nesnelere bu inancın devamı olarak görür (Ögel, 2002: 175). Anadolu’da

pınar başları, yatırlar ve yüksek yerlerdeki tek ve ulu ağaçlara paçavra bağlamak yaygın bir âdettir (Ögel, 2002: 472).

Berci Kristin Çöp Masalları'nda fabrika işçileri grev yapar. Güllü Baba, işçilere destek amacıyla onları ziyaret eder. Beraberinde getirdiği bezi, işçilerden grev yerinin sağ köşesine asmalarını ister. Bu bez, grevin son gününe kadar orada asılı durur. Çiçektepeliler, birçok dileklerini kâğıtlara, bezlere yazarak bunları, grev yerinin sağ köşesine ilişirir. Gecekonducuların dilekleri; “iş, yol, otobüs, okul” diye uzayıp gider (s. 38-39).

Rüyada Elma Yemek

Türk Halk edebiyatında sıkça rastlanan rüyada elma yeme motifi, Türk mitolojisinde yer almaktadır. Anadolu masallarında “bir ak ihtiyarın veya dervişin kesip verdiği elmayı karı koca” yerler (Ögel, 2002: s. 3). Manas destanında su pınarı ve elma ağacının altı kutsal yerler arasında sayılır (Ögel, 2003: 506). Halk âşıkları, rüyalarında kendilerine verilen elmayı yedikten sonra diyar diyar gezmeğe başlamaktadır. Tekin, mitoloji ve Türk halk edebiyatından gelen bu motifi ilk romanında işler. *Sevgili Arsız Ölüm*'ün en önemli kahramanı Dirmit, evde gördüğü baskı ve yaşadığı birçok sıkıntı nedeniyle içe kapanır. Sürekli olarak köyde yaşadıklarını düşünür. Hayaller kurar. Kara nokta oyunuyla geçmiş ve gelecekte dolaşmaya başlar. Bu oyunu ilk oynadığında vefat eden babaannesi Nuğber Dudu'yla konuşur. Kara noktaya ne ve nerede olduğunu sorduğunda “Nuğber Dudu'yum, tandırın başındayım” cevabını alır. Dirmit, Nuğber'in yanına gider. Onunla konuşmaya başlar. Nuğber Dudu, bir elma soyar, içini kendi yer; kabuğunu da “Özü buradadır” diyerek Dirmit'e verir. Dirmit, babaannesinin verdiği elma kabuğunu yer. Bu olay üzerine Dirmit, “Nokta nokta git!” der ve başka bir nokta çağırır (s. 184).

Ejderha

Latife Tekin, masal ve mitolojide geçen ejderha motifine *Sevgili Arsız Ölüm* ve *Gece Dersleri*'nde yer verir. İlk romanında ejderhanın bir masal unsuru olmadığını hissettiren bir kullanım dikkat çeker. Diğer yerlerde ise, ejderha daha çok benzetme unsurudur.

Sevgili Arsız Ölüm'de iki farklı yerde, efsanevî bir varlık olan ejderhadan söz edilir. İlki, Taçın Dağı'nda dinamitlerin patladığı gün Huvat'la çocukları arasında geçen bir konuşmada geçer. Huvat, eski günleri yad ederek, oğluna vaktiyle Taçın'da kayalara nasıl taş attığını hatırlatır. Çocuk, “Baba lan! Hee, nasıl taşlardım” der ve o da babasına Taçın'da ejderha gördükleri

günü hatırlatır: “Nasıl ejderha gördüydük de kaçtık?” Huvat, bu söz üzerine kızar ve oğluna “Yalancı it! Ne vakit kaçtık lan!” der. Aldığı cevap, üsteleyicidir: “Bıldır kaçmadık mı?” (s. 15-16).

Eserde ejderhayla ilgili diğer kayıt, Huvat’ın kara şalvarlı hocanın peşine düşüp, öfkeli kalabalığa karıştığı güne aittir. Hoca, peşine taktığı cemaati, gençlerden oluşan kalabalık bir grupla karşı karşıya getirir. Ağızlarında “ölüm” çığlıkları, ellerinde sopa bulunan “nur yüzlü hocalar”, “ağızlarından köpükler” saçarak gençlere saldırır. Kavga sırasında hocalar hocalıktan çıkar, “yedi başlı ejderha” kesilir. Kavga edilen yere niçin geldiklerini ve gençlere neden saldırdıklarını bilmeyen Huvat, kalabalığın içinde ne yapacağını şaşırır (s. 119).

Latife Tekin, farklı metinlerde mitoloji ve masal unsuru olarak okuyucu karşısına çıkan ejderhaları, *Gece Dersleri*’nde benzetme unsuru olarak kullanır. Kur’an kursu hocası, “gece evleri”ne devam eden ve “işçi sınıfı”na mensup militanların, inançlı kişileri “yedi başlı birer ejderha” olarak gördüğünü zanneder (s. 154).

Tepegöz

Dede Korkut hikâyeleri ve Anadolu masallarında yer alan meşhur Tepegöz efsanesi, Tekin’in ilk romanında kullanılır. Atiye, Huvat’la evlenip köye geldikten sonra peş peşe doğum yapar. Dördüncü çocuğu Dirmit’e gebeyken karnındaki bebeğin “Ana! Ana!” diye kendisine seslendiğini duyar ve korkudan bayılır. Kaynanası Nuğber ve kocası Huvat, Atiye’yi bir türlü kendine getiremezler. Huvat, karısının cinlendiğini zannederek, Cinci Memet’i çağırır. Cinci Memet, bir odaya kapanır ve muska yazar. Yazdığı muskayı kaynar suya atar. Muskalı sudan Atiye’nin ağzına vererek, onu ayıltır. Sonra da doğacak çocuk eksik olmazsa, başına bin bir türlü iş geleceğini söyleyerek evden ayrılır (s. 13).

Dev

Mitoloji ve masal unsuru olan dev motifi, *Berci Kristin Çöp Masalları* ve *Gece Dersleri*’nde işlenir. *Çöp Masalları*’nda fabrikaların gürültüsü, dağların ardından homurtusu duyulan deve benzetilir (s. 50). *Gece Dersleri*’nde Devler karısı, kırmızı sular akıtan bir ırmağın kenarında durmaktadır. Memeleri yerde, dudağı göktedir. Yazar bunu şöyle ifade eder: “Kırmızı sular akıtan bir ırmak kenarında Bürümcekli devler karısı karşıma çıktı. Sürünerek yanına yaklaşıp yerdeki memesine ağzımı dayadım. Dillim sütüyle ıslanınca saçlarından tuta gökteki dudağına tırmandım” (s. 8). Devanasının sesi yeri göğü inletir (s. 42).

Masal Unsurları

Latife Tekin, ilk iki romanından sonra gelenekten bilinçli olarak uzaklaşır. *Evgili Arsız Ölüm* ve *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda destan veya masal unsurlarını ayrıntılı olarak kullanır. Bunlar yukarıda verilmiştir. Sonraki eserlerinde ise, bu durum değişir. *Gece Dersleri* ve *Buzdan Kılıçlar* (Tekin, 2003)'da bazı masal unsurlarına yüzeysel olarak yer verir. Bunların sadece sisimleri ve sayfa numaraları verilecektir. *Gece Dersleri*'nde peri kızı (s. 47), şahmeran (s. 6), Gıllaptan Ebe, Yanardağ masalı (s. 61), masal cüceleri (s. 63), Zümrüt-ü anka kuşu, cin padişahları, gökyüzüne açılan pencereler (s. 80), Urartlı masal kızları (s. 92) ve Kaf Dağı (s. 148)'ndan söz edilir. *Buzdan Kılıçlar*'da da kırk haramilere değinilir (s. 44).

Yapı ve Dil'de Geleneğin İzi

Berci Kristin Çöp Masalları, bir mahallenin vücuda gelmesini anlatan “kuruluş destanı” özelliği taşıyan, yapısı içerisinde masal, efsane, memorat ve hikâye gibi sözlü edebiyat türlerinin melezleştirildiği bir eserdir. *Evgili Arsız Ölüm* ve *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda -di'li geçmiş zaman kullanılır. Masal ve hikayelerde kullanılan -miş'li geçmiş zaman, şimdiki zaman veya geniş zamana bu romanlarda rastlanmaz. Ancak, iki eserde de kullanılan -di'li geçmiş zaman, bu eserleri dil olarak masallara yaklaştırır. Eserin isminde yer alan “masallar” kelimesi de bu benzerliği destekler. *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda Ciğerci'nin anlatıldığı bölüm, -di'li geçmiş zamanla kaleme alınmasına karşın birçok yönden masalları hatırlatır:

Bir vardı bir yoktu
Allah'ın kulu çoktu!

Girişle başlayan bu bölüm, “Bu kullardan biri, kışın başlamasıyla Çiçektepe'nin fabrikalar ve çöp tepeleriyle çevrili karlı sahnesine çıktı. Keloğlan'ı bir yanına, Beybörek'i öbür yanına aldı. Dev karıları, bezirganları, pirleri, perileri başına topladı. Masala girmeden önce dilini ağzında döndürüp kırarak stadyum kapısında ciğer satmasından esinlenip uydurduğu uzun bir tekerleme okudu” (s.51) cümlesiyle devam ederek, ilk satırlardan itibaren masallarla büyük benzerlik taşır. Okuyucuda masal intibai uyandırır. Ciğerci ailesinin başından geçenler ile Ciğerci'nin anlattığı Ciğerciler Destanı, iç içe geçer. Bu arada Ciğerci masallar anlatır. Masal tekerlemesinin ardından yine Ciğerciler Destanı'nı anlatır. Bunları Keloğlan ve Beybörek'in macerası takip eder. Bu kısmın sonu masallardaki gibi mutlu sonla bitmez. Ciğerci'nin ailesi acı bir şekilde dağılır. Yazar burada, iç içe geçmiş çerçeve anlatım tekniğini andıran bir yol takip eder.

Romanda “*Berci Kristin Çöp Masalları*” adı altında bir kuruluş destanı anlatılır. Ne var ki, eserin bütününde anlatılanlar, ne tam olarak destandır, ne masaldır, ne memorat, ne de efsanedir. Yazarın gönderme yaptığı metinler, sözlü edebiyatın ürünleridir. Bu ürünler, modern ve postmodern bir çerçeveye oturtularak okuyucuya takdim edilmiştir.

Edebî Sanatlar ve Deyimler

Türk edebiyatında edebî sanatların kullanımı, bilindiği gibi, özellikle Divan şiirinde en üst düzeydedir. Divan edebiyatını takip eden dönemlerde de söz sanatları farklı oranlarda, şair ve yazarlarca kullanılmaya devam etmiştir. Bu çerçevede *Sevgili Arsız Ölüm*'de telmih, hüsn-i talil, iktibas, teşhis, intak ve mübalağa sanatları dikkat çeker. Romanda teşhis, intak ve teşbihler sayıca kabarıktır. Yazar, yirmiye yakın yerde teşhis sanatını kullanır. Bunlardan birkaçı şöyledir: Şehirde “tahta evlerin tavanlarındaki oymalar haç çıkarır” (s. 91), Dirmit'in “yüzüne gökyüzünden iki damla gözyaşı dökülür” (s. 112), “Köpekkarı, Dirmit'in yoluna durdu” (s. 157), “kar koşup yetiştii” (s. 158), Dirmit'in “sesi bir akşam isyan etti” (s. 159), vs.

Eserin başkahramanı Dirmit, canlı cansız birçok varlıkla konuşup, onlarla dertleşir. Hatta onlardan akıl alır. Dirmit'in köydeki en yakın arkadaşı, tulumbadır. Sık sık onunla konuşur (s. 40, 41, 49, 53, 54, 56, 58, 60, 62, 184). Dirmit, şehre yerleştikten sonra da köydeki gibi yalnızdır. Şehirde kuşkuşotuyla dost olur. İçini ona döker (s. 76, 77, 82, 90, 95, 103, 115). Eserde Dirmit'in konuştuğu diğer varlıklar şunlardır: Kuş (s. 23), rüzgâr (s. 24, 59), yediveren gülü (s. 26), güvercin (s. 56), tavuk (56), duvar(s. 59), su yolu (s. 59), gül ağacı (s. 59), pınar (s. 59), malak (s. 60), kaya (s. 60), çalı (s.60), çiçek (s. 63), köpekkarı (s. 38, 48, 68, 69, 157).

Sevgili Arsız Ölüm'de teşhis ve intak sanatları yanında teşbih de bol miktarda kullanılmıştır. Romanda yüz civarında teşbih vardır. Bunların çoğunda benzetme edatı kullanılmıştır: “yanına yanaşanı it gibi kapmaya başladı” (s. 10), “yatağımın ikide bir köstebek yuvası gibi kabardığını” (s. 90), “boş inşaattan cinmiş gibi korkuyorum (s. 112), “sabaha karşı kireç gibi bir yüzle geri geldi” (s. 114) vs. Romanda destan ve masal unsurları bol miktarda kullanılmıştır. Bu sebeple eserde mübalâğa sanatına da fazlaca yer verilmiştir.

Yine romanda telmih (s. 9, 69, 83, 130, 206), hüsn-i talil (s. 158, 203) ve iktibas(s. 183) sanatları da görülmektedir.

Berci Kristin Çöp Masalları, edebi sanatlar yönüyle yazarın ilk romanı gibidir. Eserde teşbih ve teşhisler büyük bir ağırlığa sahiptir. Romanda yüz

civarında teşbih, yirmi beş civarında da teşhis vardır. Hüsn-i talil sanatı ise, üç farklı yerde görülmektedir (s. 20, 75, 81).

Gece Dersleri'nde elli civarında teşbih, dört telmih (s. 20, 52, 72, 134), üç yerde de teşhis (s. 21, 23, 58) vardır. *Buzdan Kılıçlar*'da ise, dört teşhis (s. 12, 16, 18, 19), iki telmih (s. 27, 46) ve on iki teşbih vardır.

Deyimler

Latife Tekin, İlk romanı *Sevgili Arsız Ölüm*'de yaklaşık iki yüz çeşit deyim kullanır. Bunların sayısı tekrarlarla birlikte iki yüz elliyi bulur. Yazar, “ağız aramak, dil dökmek, dört dönmek, içini çekmek, kara kara düşünmek” gibi kimi deyimleri sıkça kullanır. Eser, deyim olarak son derece zengin bir yapıya sahiptir. Romanda atasözleri kullanılmaz.

Berci Kristin Çöp Masalları da ilk eser gibi deyimlerle örülmüştür. Ancak, sayıda *Sevgili Arsız Ölüm*'e oranla yarı yarıya bir azalma vardır. Bununla birlikte eserde geçen deyim sayısı bir hayli fazladır. Tekin, ikinci romanında yaklaşık yüz çeşit deyim kullanır. Bu sayı, tekrarlarla birlikte yüz on civarındadır.

Sonraki romanlarda ise, bu sayı büyük bir kırılmayla aşağılara—ki bu sayı *Gece Dersleri*'nde on beş, *Buzdan Kılıçlar*'da otuz beş civarındadır— düşer. Bunda yazarın bilinçli tercihi vardır. Tekin, *Sevgili Arsız Ölüm* ve *Berci Kristin Çöp Masalları*'ndan sonra “aynı telden çalıp söylemek” hatasına düşmemek için bunlara benzer roman yazmak istemez. “İyi bir yazar olmak için, bulduğu şeyin rantını” yememesi gerektiğini düşünür (Özer, 2005; 86). Bu sebeple ilk iki romandan sonraki eserlerini, öncekilerden farklı yazmanın peşine düşer. Sonraki romanları özellikle ilk iki romana göre yapı ve muhteva yönüyle çok farklı özellikler taşır.

Halk Edebiyatı ve Halk Kültürünün Tesirleri

Efsane ve Memoratlar

Tekin, *Sevgili Arsız Ölüm*'de birçok efsane ve memorata yer verir. Kendisiyle yapılan bir söyleşide romanda işlediği efsane ve memoratları; aile çevresi, köylüleri ve kenar mahallelerde yaşayan hemşehrilerinden dinleyip derlediğini söyler (Tekin, 1984; 40). Bunların başında Alacaüvek'te herkesin ağzında dolaşan meşhur cin ve perilerdir. Yazar bunları; isimleri, yaşadıkları mekân ve özellikleriyle okuyucuya bildirir. Kepse, Sarıkız ve Kışneroğlan'ı, köyde herkes neredeyse yakından tanır. Yazar bunları, şöyle tanıtır:

Kepse: “Bu cin göze görünmeden önce, ilkin ateşle yoklardı.

Arkasından bir titreme bir ter. Sonra da güp! diye gelir insanın göğsüne çökerdi. Mercimek gözlü, elsiz ayaksız, kapkara, yumak gibi bir şeydi. İşte o an kolunu kıpırtadabilir, kepseyi tutuabilirsen tutarsın –kulun kölen olur, bir dediğini iki etmezdi-, tutamazsan kaçıp gider, bir daha da o fırsat ele geçmezdi.” (s. 11).

Sarıkız: Buğlek İni’nde yaşar. Genç kız ve kadınları çekemez. Elinde kara bir kırbaçla dolaşır. Gözlerinden kıvılcımlar saçar. Erkeklerin karşısına çırılçıplak çıkar. Sarıkız’ı gören erkekler, onun güzelliğine dayanamaz ve onu takip ederek Buğlek İni’ne giderler (s. 36-37).

Kişneroğlan: Kahveci Köyü’ne giden yolun yamacındaki ağaçlık bir tepede oturur. Arada bir çevre köylere iner. Erkeklerin gözüne görünmez. Kadınların yoluna çıkar, onları görünce pantolonunu sıyırır, donunu indirir. Kız ve kadınlar, Kişneroğlan’dan kurtulmak için “Allahüla”yı okur. “Kişneroğlan, her duayı ezbere bildiğinden, kendisini kaçırmak için dua okunduğunda, o da okunan duayı okuyup duanın etkisinden kurtulur, bu yüzden dualar yolunu kapatmaya yetmez, dua duvarından atlayıp istediği yerde gezinebilirdi. Ama “Allahüla’nın bir yerini okuyamaz, orasına geldimi dili dönmez, dilini bir türlü çevirip duayı bitiremediğinden “Allahüla”yı çiğneyip geçemez, küfrü bastığı gibi kaçır, ancak duanın etkisi geçerse geri gelirdi” (s. 52).

Küllük Cini: Köyün küllüğünde yaşar. Küllüğe destursuz girene, üstüne basana hışım ile zarar verir. Kızdığı anda küllükteki bütün külleri havaya savurur, köydeki tüm cinleri başına toplar (s. 62).

Romanda yukarıda sayılanlar dışında cin ve cinlenmek konusunda birçok vurgulama da vardır. Bunların sadece sayfa numaraları verilecektir (s. 50, 51, 52, 54, 55). Yazar peri kızı ve cinlerden *Gece Dersleri*’nde de söz eder (s. 47, 66, 95).

Sevgili Arsız Ölüm ve *Berci Kristin Çöp Masalları*’nda Halk edebiyatı ürünlerine birçok gönderme vardır. Halk türküleri, ninni, ağıt, mani, tekerleme ve meddah hikâyeleri çeşitli vesilelerle bu iki romanda konu edilir. Yine bu iki eserde halk kültür ve inaçları ayrıntılı bir biçimde okuyucuya yansıtılır. Ancak, yürtme kurulunun hacim sınırlamasından ötürü bu konuya girilmeyecektir.

Sonuç

Latife Tekin, romanlarında, kimi zaman bir meddah, kimi zaman halk hikayecisi, kimi zaman da destan veya masal anlatan bilge bir Anadolu insanı

tavrı sergiler. Sözlü anlatı türlerinden faydalanarak bunları modern roman teknikleriyle yeniden ele alır. Destan, masal, hikâye vs. unsurlarını aslı hususiyetlerine bağlı kalmadan kendi üslûbuyla kaleme alır. Romanlarını destan, masal, efsane, memorat, mitoloji, türkü, ağıt, mani, tekerleme, vs. ile zenginleştirerek Anadolu insanının iç dünyasına ayna tutmaya çalışır. Türk insanını, klâsik romanın anlatamayacağına, onu yine Anadolu'nun dili ve Anadolu insanının geçmiş devirlerde ortaya koyduğu eserler ve kültürel birikimiyle anlatmanın mümkün olacağına inanır. Bu sebeple eserlerinde geleneksel anlatı türleri, Türk Halk edebiyatı ve kültürünün büyük bir ağırlığı vardır. Bu çerçevede yazar; *Sevgili Arsız Ölüm* ve *Berci Kristin Çöp Masalları*'nda Türk mitolojisinden bol miktarda faydalanır. Özellikle Oğuz Kağan Destanı ve Dede Korkut Hikâyeleri bu konuda önemli bir yere sahiptir. Oğuz Kağan Destanı'nda kahramanlara ad verme şekli, yazarın ilk iki romanında dikkat çekici bir şekilde vurgulanır. Buna bağlı olarak her iki romanda kahramanların birçoğu lakaplarıyla anılır. Söz konusu iki eserde Türk destanları ve masallarda görülen üç, yedi, kırk sayıları birçok defa tekrar edilir. Yine Oğuz Kağan Destanı'nda Oğuz Kağan'ın vücut özellikleri ve gelişim süreci, yazara ilham verir. Türk mitolojisinde uğursuz sayılan eşek, aynı amaçla *Sevgili Arsız Ölüm*'de kullanılır. Türk kültüründe önemli bir yere sahip olan şamanlar ve ulu kişiler, yazarın ikinci romanında boy gösterir. Dede Korkut Hikâyeleri ve destanlarda yer bulan kahramanların Hz. Azrail'le konuşması ve Hz. Hızır'ın insanlara yardım etmesi, yine ilk romanda görülmektedir. Türk mitolojisi ve halk kültüründe ağaçlara bez bağlama, yatır ziyareti ve yatırda kurban kesme âdetleri, rüyada elma yeme motifi de bu iki eserde işlenen detaylardandır. Yine destan ve masallarda konu edilen ejderha, tepegöz, dev vs. varlıklar da bu romanlarda yer alır.

Latife Tekin, ilk iki romanında muhteva yanında yapı ve dil hususunda da gelenekten istifade eder. Dil olarak, masallarda kullanılan dili çağrıştıran bir kullanım vardır. Edebî sanatlar ve deyimler, bol miktarda kullanılır. Bunlara ilâve olarak, Halk edebiyatı ve halk kültürünün tesirleri de bu eserlerde büyük önem taşır. Yazar, yakın çevresinden derlediği efsane ve memoratları sıklıkla işler. Ancak, buraya kadar sayılanlar, *Gece Dersleri*'nden itibaren sonraki romanlarda pek yer bulamaz. Yazar, “Tekrardan çok sıkılıyorum ben. Bir tane daha *Berci Kristin Çöp Masalları* ya da *Sevgili Arsız Ölüm* çok fazla olurdu, aynı telden çalıp söylemek gibi olurdu. Böyle bir şey yapmak istemiyordum. *Sevgili Arsız Ölüm*'ün kendisi bir biçim ortaya koyuyordu ve eğer iyi bir yazar olacaksam bunu tekrarlamamalıydım. İyi bir yazar olacaksam bulduğum şeyin rantını yememem gerekiyordu” diyerek, yeni üslûp denemesine girişir ve gelenekten uzaklaşır.

KAYNAKÇA

- Akçam, A., (2006), **Karnaval ve Türk Romanı**, Ankara.
- Akkanat, C., (2002), **Gelenek ve İkinci Yeni Şiiri**, İstanbul.
- Alpaslan, G. G., (2002), **XIX. Yüzyıl Yazılı Anlatılarında Sözlü Kültür Etkileri**, Ankara.
- Belge, M., (1984), “Sevgili Arsız Ölüm”, **Milliyet Sanat**, (88), 27.
- Çobanoğlu, Ö., (2003), **Türk Dünyası Epik Destan Geleneği**, Ankara.
- Çobanoğlu, Ö., (2003), **Türk Halk Kültüründe Memoratlar ve Halk İnançları**, Ankara.
- Çoruhlu, Y., (2006), **Türk Mitolojisinin Anahatları**, İstanbul.
- Çur, A., (2005), “Sevgili Cinim, Arsız Perim, Hanımış Ölüm?”, **Kitaplık**, (80), 110-112.
- Gökyay, O. Ş., (2006), **Dede Korkut Hikâyeleri**, İstanbul.
- Gürbilek, N., (1996), “Mırıltıdan Dile”, **Defter**, (27), 45-61.
- İlhan, A., (1984), “Latife’ye Mektup”, **Sanat Olayı**, (20), 80.
- Kutlar, O., (1984), “Sevgili Arsız Ölüm’ün Bize Hazırladığı Birkaç Tuzak Üzerine”, **Milliyet Sanat**, (88), 26.
- Moran, B., (1994), **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış III**, İstanbul.
- Ögel, B., (2002), **Türk Mitolojisi**, İstanbul.
- Ögel, B., (2003), **Türk Mitolojisi I**, İstanbul.
- Özer, P., (2005), **Latife Tekin Kitabı**, İstanbul.
- Parla, J., (2004), “Bu Bahçede Her Şey Unutulur mu?”, **Radikal Kitap Eki**.
- Roux, J.P., (2005), **Orta Asya’da Kutsal Bitkiler ve Hayvanlar**, İstanbul.
- Sezer, S., (1995), “Latife Tekin, Dil ve Masumiyet”, **Evrensel Kültür**, (127).
- Tekin, L. (2003), **Buzdan Kılıçlar**, İstanbul.
- Tekin, L., (1983), “İlk Romanı Sevgili Arsız Ölüm’le Dikkati Çeken Latife Tekin: Aslında Roman Yazmak İstemiyorum”, **Cumhuriyet**, 5.
- Tekin, L., (1984), “İnsanımız Ruh Derinliğinin Farkında Değil”, **Hürriyet Gösteri**, (40), 88-89.
- Tekin, L., (1998), **Berci Kristin Çöp Masalları**, İstanbul.
- Tekin, L., (2003), **Aşk İşaretleri**, İstanbul.
- Tekin, L., (2003), **Ormanda Ölüm Yokmuş**, İstanbul.
- Tekin, L., (2004), “Unutma Bahçesi”, **Cumhuriyet Kitap Eki**, 2.
- Tekin, L., (2004), **Gece Dersleri**, İstanbul.
- Tekin, L., (2005), **Unutma Bahçesi**, İstanbul.
- Tekin, L., (2006), **Muinar**, İstanbul.
- Tekin, L., (2005), **Sevgili Arsız Ölüm**, İstanbul.
- Turgut, C. Ö., (2003), **Latife Tekin’in Yapıtlarında Büyülü Gerçeklik**, Ankara.

